

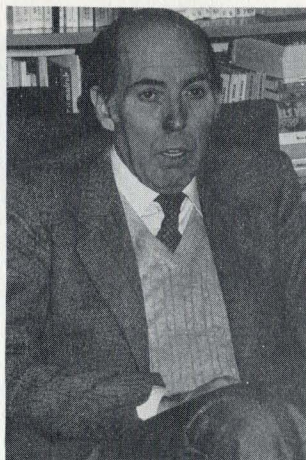
JOAN TRIADÚ OPINA SOBRE L'OBRA CALDESIANA

Joan Triadú i Font va néixer a Ribes de Freser (Ripollès) l'any 1921, de pares provinents de les Preses. Als setze anys obtenia el títol de professor de català i ingressava a la Universitat de Barcelona el 1939, on es llicencià en llengües clàssiques. Des de jove es distingí en activitats culturals catalanistes, i intervingué en la preparació dels primers professors de català de la postguerra. Fou també un dels artífexs dels concursos literaris de Cantoni-grós (1944-1968), i col·laborador en multitud de revistes catalanes. Defensor del monolingüisme i de la realitat nacional catalana, actualment és secretari tècnic d'Òmnium Cultural i director de l'escola THAU. Com a escriptor, crític i pedagog, ha publicat diverses obres entre les quals destaquen «Endimió», «Antologia de la poesia catalana (1900-1950)», «Antologia de contistes catalans», «Una cultura sense llibertat» i «La novel·la catalana de postguerra». És membre de l'Institut d'Estudis Catalans, pertany al Consell d'Ensenyament i Cultura de la Generalitat, i el 1982 va ser guardonat amb el Premi d'Honor Jaume I.

Essent com és un dels primers crítics que valorà l'obra de Pere Calders i un defensor acèrrim del conte, ens ha semblat que no podia mancar la seva veu en aquest número especial, i per això li hem fet unes quantes preguntes sobre Pere Calders i la seva obra.

A l'«Antologia de contistes catalans» escrita per vostè l'any 1951, inclou ja un autor gairebé desconegut anomenat Pere Calders. Per què? Què significava en aquell moment l'aparició d'un contista com Calders?

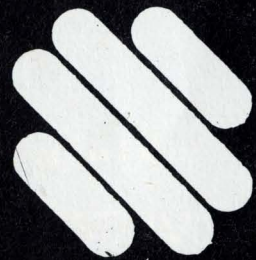
Sí, quan preparava l'antologia Pere Calders era encara molt poc conegut, tot i haver publicat ja «El primer arlequí» i la novel·la «La glòria del doctor Larén» abans d'exiliar-se. Jo en coneixia dos o tres contes, apareguts a la «Revista de Catalunya», editada a París, un dels quals em va entusiasmar molt. Narrava, aquest conte, titulat «La ratlla i el desig», les peripècies d'un agrimensor que en tornar a casa un dia al vespre creu que «allò» no és la seva casa perquè les distàncies no són les mateixes de sempre i les perspectives no se li corresponen i, expert agrimensor d'ofici, no podia acceptar que fos la seva. Aquesta història, característica d'en Pere Calders, molt profunda i relacionada amb la vida quotidiana de la gent, va fer que m'interessés pel seu autor. Vaig posar-me en contacte amb el seu pare, el qual em va proporcionar l'adreça d'en Pere a Mèxic, i així iniciàrem una correspondència sovintejada que em va permetre recollir una sèrie de contes inèdits seus. Aleshores, a través dels retalls de pu-

blicacions i col·laboracions a diversos diaris que ell m'enviava, vaig poder comprovar que no tan sols era l'escriptor original i imaginatiu que en un moment donat m'havia sobtat favorablement, sinó que em trobava davant d'un dels millors narradors catalans del segle XX. Després va venir «Cròniques de la veritat oculta», obra confeccionada amb el material que en Calders m'enviava des de Mèxic i batejada, en certa manera, per mi, ja que ell es limitava a fer-me arribar amb una gran confiança els contes que jo més tard distribuïa en parts o capítols. Aquesta obra va obtenir el premi «Victor Català», en el jurat del qual jo era present, i així en Pere Calders va començar a entrar pels seus propis mèrits a la història de la nostra literatura.

—Es pot parlar d'evolució en la seva obra narrativa o el seu estil?

No es pot parlar gaire d'evolució. Pere Calders és un escriptor sòlid. Hi ha escriptors que tenen diversos períodes evolutius i d'altres evolucionen amb una superposició d'etapes, com si de materials es tractés. Pere Calders és d'aquests. Així, quan el grup Dagoll-Dagom va proposar-se representar «Antaviana», basada en diverses obres seves, va poder mesclar contes trets d'«El primer arlequí» amb contes molt posteriors, com el mateix «Antaviana». Crec que en Calders, més que etapes hi ha mètodes de treball, mètodes d'aproximació a la realitat, perquè és un home capaç d'escriure tant articles com contes com novel·les de l'estil de «L'ombra de l'atzavara», que representa el seu comiat de Mèxic. Però «Ronda naval sota la boira», que és per a mi l'obra més extensa i universal, a la vegada que significativa, de Pere Calders, és, de fet, una obra que retorna als orígens, a la fantasia irònica i satírica. Calders planteja l'existència humana tal com ell la veu amb una certa sensació que hi ha una realitat inexplicable o que, almenys, la lògica sola no pot explicar. La mateixa «Ronda naval sota la boira», té una base en l'enfonsament del Titànic, del qual es parlava molt en la seva infantesa i joventut. És per tot això que no crec que es pugui parlar d'una evolució, ja que Calders no deixa mai la imaginació fantàstica, la reflexió sobre la realitat i l'humor. Des d'«El primer arlequí» trobem un Calders sòlid, ordenat, profund i clar, amb una manera de fer una mica kafkiana, tot i que no en va conèixer l'obra fins anys després, consistent a presentar les coses més inimaginables i fantàstiques amb un estil i presentació absolutament normals.

—A part de l'humor i la fantasia, hi ha altres constants en l'obra de Pere Calders?

Una altra constant, és la seva filosofia de la vida i de la manera de pensar. Per exemple, la seva catalanitat irreductible, total, que el fa escriure només en català. Hi trobem també un afany de justícia que el fa tenir una posició sempre exigent en totes les situacions socials i polítiques. És un home amb una fe absoluta en la llibertat i la democràcia, i les defensa aferrissadament, com ho ha vingut fent els darrers anys amb centenars d'articles publicats al setmanari «Canigó», ara malaguanyadament desaparegut. Són reflexions sobre la realitat immediata de Catalunya, i tots ells tendeixen cap a una postura ideològica o filosòfica que arriba a tenir un caràcter polític, però independent de qualsevol conxorxa o manipulació. Crec que aquest pot ser un element que, al costat de l'humor i la fantasia, primordials en la creació literària de Calders, apareix en un segon pla menys important. Aquest és un dels fets que em van fer sentir més a prop d'ell perquè veia que la seva actitud demostrava un gran sentit de la realitat catalana, a més d'una gran imaginació per a penetrar els problemes de la nostra naturalesa i forma de pensar.

—Per què Calders és més conegut com a contista? És potser el gènere literari que millor li escau?

Crec que Pere Calders és més contista que novel·lista en el sentit que la novel·la és generalment una obra llarga i lineal, on una sèrie de fets s'esdevenen fins arribar en una conclusió, i Calders és un home de cercle, no de línia. No escriu amb un encadenament llarg i modificable a voluntat, ell és concís de mena. Podríem dir que és un cas invers d'en Pedroló, el qual reconeix que escriu bons contes però hi afegeix que no acaben de donar-li la mesura de les seves possibilitats i, per tant, prefereix la novel·la. Calders tendeix a l'expressió breu, i la novel·la d'una certa extensió se li fa difícil. No obstant això, té novel·les com «Ronda naval sota la boira», la més reeixida i genuïna, on juga amb el lector i li explica coses d'una manera senzilla i amena. «L'ombra de l'atzavara», més que una novel·la és una crònica de la seva experiència mexicana muntada a partir d'un nucli de contes. De fet, però, el conte és el gènere literari on millor es mou en Calders i on aconsegueix una gran expressivitat descriptiva. Ell ha portat el conte, el gènere modern més cultivat després de la poesia pels escriptors catalans, a uns nivells qualitius presentables arreu del món.

—Com són els personatges i el món que se'ns presenten a les seves obres?

Pere Calders és dibuixant tècnic de professió, i com a tal té una visió esquemàtica dels homes i les situacions. Ara, a l'hora d'escollir els models, no es pot dir que rebi influència de gairebé ningú, la seva visió de la realitat és original. Tan sols podríem assenyalar certes afinitats amb l'humor i la ironia de Josep Carner. La guerra i l'exili a Mèxic han conformat una idea del món que ell expressa en els temes i elements narratius que el caracteritzen. Un món on, per damunt del sentit que cadascú dóna a la vida, preval sempre un destí. Paral·lelament, els seus personatges expressen el desgavell del «jo», aquest desconcert de l'home contemporani i crisi de personalitat.

—Què suposa «Antaviana» en la trajectòria de Pere Calders?

«Antaviana» va ser realment una gran troballa. De fet, més que la publicació, foren les representacions les que el popularitzaren. L'obra va agradar a tots els públics, i expressava d'una manera molt fidel el món de Calders. Va servir per revalorar aquesta literatura fantàstica i imaginativa, tants cops arraconada per una literatura més basada en la raó, més lògica i «útil» i, per tant, totalment contraposada a l'estil de Calders. Fou el reconeixement popular a una obra a l'abast de tothom i a un escriptor que no buscava el renom ni el prestigi, sinó que es limitava a posar a nivell literari les situacions absurdes i anormals de la realitat.

—Si «Antaviana» suposa la ràpida popularització de Pere Calders, ¿representa «Invasió subtil i altres contes», premi Crítica Serra d'Or 1979, el reconeixement de la crítica a la seva vàlua?

Sí, l'obra no va defraudar les esperances que s'havien posat en ell, i ve a ser una reunió de tot Calders, un repàs millorat de l'obra anterior. Quan es va presentar al premi, tots els crítics ja vam veure que el seu nivell literari estava indubtablement molt per damunt dels altres autors. Quelcom semblant a Mercè Rodoreda i altres escriptors que es troben en un nivell universal difícil d'igualar.

—I la influència de Pere Calders en la narrativa catalana moderna?

Crec que els autors de les noves generacions, un Albanell, un Monzó, posseeixen influències caldersianes, i ells mateixos no s'amaguen d'expressar llur admiració per Calders i la seva obra. Ha influït bàsicament en el sentit de donar una plena llibertat de creació i una independència total al contista, sense sotmetre'l a gustos, corrents, interessos comercials o, fins i tot, deslliurant-lo de les suposades preferències del públic. Això ha servit d'exemple a gran part dels autors novells, els quals el consideren el seu mestre.

—Quina relació personal i literària l'uneix a ell?

Calders va néixer abans de la guerra, i va haver d'exiliar-se quan va acabar. Jo, que sóc nou anys més jove, no el vaig conèixer personalment, sinó que iniciarem una relació epistolar amb motiu de preparar l'«Antologia de contistes catalans». I ens ha passat una cosa molt curiosa. Mentre ell va ser a Mèxic ens vam escriure molt, però ara que ambdós vivim a Barcelona no ens veiem mai a causa de la molta feina que tenim. Amb prou feines em truca quan es publica algun escrit meu sobre ell. La nostra relació, però, ha estat d'una gran amistat i confiança mútua que m'ha permès conèixer de ben a prop l'obra d'un gran narrador i contribuir amb la meua crítica a la seva divulgació.

Ja és tard. Ens acomiadem del senyor Triadú, li agraïm l'estona que ens ha dedicat i, amb el cassette sota el braç, deixem el pis de Sant Gervasi per dinar al centre de Barcelona i tornar cap a Olot.

**RAÛL MASSANELLA
XAVIER PUIGVERT**

(Alumnes de COU de l'Institut Montsacopa)

Fotografies: Joan Juanola.